

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Beelden-Dienst Ende Vasten Met Haere Ceremonien Soo
Sy Ghebryckt Worden Vande H. Roomsche Kercke
Bevestight Met De H. Schriftvre Ende De HH. Ovt-Vaders
vande eerste 400. jaeren**

Hazart, Cornelius

T'Antwerpen, 1664

Het V. Capittel. Wordt bewesen uyt de HH. Oudt-vaders datmen op alle de tijden de beelden ghe-eert heeft.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71387](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71387)

Derde bewijs.

Genesis Capite 23. Versu 7.

Doe stont Abraham op, ende boogh sich neder voor het volck des landts, voor de sonen van Heth.

Uyt dese / ende andere dierghelijcke plaetsen maect den Bisschop Leontius dese slot-reden: Ist saken dat Abraham Afgodisten aenbeden heeft / ende Moyses synen schoon-vader Jethro een Afgodist / ende Jacob den Coninck Pharao mede een Afgodist: Indien dese / daer sy rechtbeerdigh waren / ende Propheten / de Afgodisten / hier op der aerde wesende / hebben aenbeden ter oorsake van eenighe weldaden / die sy van haer hadden ontfanghen; waerom staet ghy teghen my op / als ick het cruyts aenbidde / ende de beelden der Heplighen / uyt de welke ick van Godt / door de Heplighen / thien duyfent weldaeden ontfanghe?

H E T V. C A P.

Wordt bewesen uyt de HH.Oudt-vaders datmen op alle de tijden de beelden ghe-eert heeft.

§. I.

Ghetuyghenissen der Oudt-vaderen vande eerste 400. jaeren.

Den H. Methodius Anno 260.

Oratione 2. de Resurrectione.

Soo wise de beelden der Coninghen vermale-
oydt / die en wordt niet gheabsolbeert als of
A 5

*a Quisq; as
in earum ali-
quam male-
dicta conje-*

erit, is, non tanquam
lutum spreverit au-
rumvé contempserit,
absolvitur: Sed non
aliter ac si in ipsum
regem impius extitisset,
condemnatur.

Quas quidem ex auro
imagines confiamus,
Angelorum ipsius
principatus, & potestates
referentes, eas
ad honorem, & gloriã
Dei, conficimus.

hy alleen het gout/ofre de materie versmaet
hadde/maer hy en wort niet anders veroor-
deelt / dan of hy goddelaos hadde gheweest
teghen den Coninck selve. Nu de goude beel-
den die wy maken / door de welcke verbeelt
worden/ de Prinsdommen / ende Machten
der Engheleu/die maecten wy tot cere/ende
glorie Godts.

Nota: dat desen H. Vader te voren gheseyt
hadde/ dat de beelden der Coningen mogen
ghe-eert worden; ende dat / niet om dat sy
ghemaeckt zijn van gout/ofre eenige andere
kostelijcke materie/maer alleenlyck om dat
sy de beeldenissen der Coninghen zijn: Hier
nae soo komt hy tot de beelden der Engelen:
die vande Christenen/ t' sijnen tijde wierden
gemaeckt/van gout/maer ter eeren Godts/
om te siet-reden aen te wijzen / dat ghelijck
de beelden der Coninghen worden ghe-eert
niet ter oorzaken vande materie/ maer van-
de afbeeldinghe/ dat het alsoo t' sijnen tijde/
dat is/ oer vierthien-honderc jaeren/ mede
toeghinc met de beelden der Heylighen.

Eusebius Anno 326.

Demonstrat. Euangelic. Libro 5. Capite 9.

Apparuit Deus A-
braham ad quercum
Mambre, quamobrem
ad hoc usque tempus
is locus tanquam di-
vinus, ad honorem
eorum, qui illic Abra-
ham apparuerunt, à
vicinis populis cele-
bratur, & spectatur
adhuc firma Tere-
binthus, & qui ab
Abraham excepti
sunt hospitio sic pi-
ctura expressi, ut duo
quidem utrimque

Godt is verschenen aen Abraham hy de Ep-
ken-boom Mambre: en daer om wort tot desen
tijt toe/van de naest-ghelaghen volcken/dese
plaets/als goddelijck wesende gheviert / ter
eere van die/de welcke aen Abraham daer zijn
verschenen: ende men siet daer noch eenen
stercken Epcken-boom / ende die van Abra-
ham zijn gheherberghet gheweest soo upghe-
druckt in schilberge/ dat de twee van weest-
ziden / eenen derden tusschen haer beyden
hebbē/als wesende meerdere eere weerdigh.
Hier

vande Beelden, ende Beelden-dienst. 139
Hier dooz moet beteekent worden de Heere
onsen Salighmaker / den welken bande
ontwerende wordt ghe-eert / die de Schyssture
ghelooben.

Den H. Basilius Anno 370.

Contra Iulianum Imperatorem.

Nick cere / ende aenbidde in't openbaer de
Histozen vande beelden der Hepligen: want
dat en is van de heplighe Vaders niet ver-
boden gheweest / maer wy rechten in alle on-
se Kercken op / hare Histozen.

Helladius Cæsarensis Anno 380.

In vitâ S. Basili.

Den Godbruchtighen man Basilius, stont
hoor het beelde van onse Liebe-vrouwte / in
het welck oock upt-ghedruckt was de ghe-
daente handen vermaerden Martelaer Mer-
curius: Ende hy stont daer hoor / biddende
dat den goddeloosen Apostaet Julianus soude
wegh-ghenomen worden: upt welck beelt
hy gheleert heeft / wat dat'er gheschieden
soude. Want hy heeft den Martelaer ghesien
hoor een wepnigh tijdt / dupster / ende niet
lanck daer naer / hebbende een bloedighe
pijcke in de handt.

Athanasius Alexandrinus Anno 340.

Interrogat. & Responson. ad Antiochū Capite. 38.

Wy Christenen en cere de beelden op
gheene andere manere / dan ghelijck als wy
onse kinders / of vaders kussende / te ken-
nen gheben de begheerte van ons ghemoet.

So

tertium ut honore
præstantiorem, in me-
dio habeant. Sit autē
hic declaratus nobis
ipse Dominus Serva-
tor noster, quem etiā
ignari venerantur, qui
divinis oraculis cre-
dunt.

Historias imaginū
Sanctorum honoro, &
palā adoro. Hoc enim
à Sanctis Patribus nō
est prohibitum, sed in
omnibus Ecclesijs no-
stris eorum historias
erigimus.

Pius vir Domina
nostræ astabat imagi-
ni, in qua etiam Mer-
curij celebris Martyris
figura descripta erat
Astabat autem suppli-
cans ut impius Julia-
nus Apostata tollere-
tur. Et quā quidem
imagine didicit, quid
esset eventurum. Vidit
enim Martyrem, exi-
guum ad tempus ob-
scurum, non autem
multo post, hastam
cruentam tenentem.

Nos Christiani nō
aliā ratione imagines
colimus nisi quem ad-
modum cum filios
nostros, & patres

osculamur, animi nostri desiderium indicamus. Sicut & Iudas olim legis tabulas & duo cherubim, aurea, & sculptilia quondam adorabat, non lapidis, aurive naturam colens, sed Dominum, qui ea ut fierent, præceperat.

Soo hebben eertijds de Joden oock aenbeden de tafelen des Wets/ende de twee gesnedenen goude Cherubijnen/ niet dat sy eerden de nature van't gout/ ofte steen/ maer den Hcere diese hadde doen maken.

Den H. Joannes Chrysostrimus Anno 398.

In Liturgiâ, interprete Erasmo.

b Sacerdos egreditur è parvo ostio, portans Euangelium, præcedente Ministro cum lucernâ, & conversus ad Christi imaginem, inter duo ostia inflexo capite, cum exclamatione dicit hanc orationem, &c.

b Den Pstester komt upt dooz eene cleynendeure/ draghende het Euangelie / den Die-naer gaet dooz upt met licht / ende sich keerende tot het beelt Christi, tusschen twee deuren/ metten ghehoghen hoofde / seght overluyt dit naevolghende ghebedt etc.

Den H. Nilus Anno 420.

Epistolâ ad Olympiodorum Proconsulem.

Novi ac veteris testamêti historijs hinc inde parietis doctissimi pictoris operâ velim, quo scilicet hi qui literas non norunt, &c. venerantes per contemplationem ea quæ non videntur.

Ick wilde wel dat de muere vande Kercke/ van weer zijden verbolt wterden niet de Histories van't nieuwen/ en ouer Testament/ dooz de konste van eenen vande erbaerenste schilders/ op dat die/ de welke niet en connen lesen/ dooz de beschouwinghe moghen eeren/ het ghene sy niet ghesien en hebben.

Theodoretus Anno 430.

In Historiâ Religiosâ de Symeone Stylitâ.

a Ajunt Romæ, quæ est lögè maxima, fuisse adeo omniū sermone celebratū, ut omnibus officinarum in vestibulis, & porticibus, ei parvas posuerint imagines, hinc sibi præsidium, & tutelam parantes.

a Men seght dat Symeon Scilita, soo hermaert is gheweest binnen Roomen eene vande meeste steden/ dat sy in alle ingangen vande winckels/ ende galeryen/ aen hem ghestelt hebben cleynne beelden / betrouwende dat sy daer deur souden krijghen hulpe / ende bystant.

§. II.

§. II.

Ghetuyghenissen vande Oudt-Vaders der
volghende eeuwen.

Simeon Stylites, Anno 520.

Epistolâ ad Iustinum Imperatorem.

b Wat straffe sullen sy verdienen/de welcke/
met groote goddeloosheyt/ ontceert hebben
het beelt onser Heeren / ende van sijne
Moeder?

b Quâ tandem poenâ
puniendi sunt, qui in
imaginē Domini nostri,
ejusque Matris,
infando facinore graf-
fati sunt?

Den H. Gregorius Anno 590.

Libro 7. Epistolâ 54. ad Secundinum.

Wy en vallen niet neder booz het beelt van
onsen Saligmaker/als booz eenige godde-
lijckheyt/maer wy aenbidden dien/den welcke-
ken wy dooz het beelt ghedachtich worden/
dat hy gebozen is / of dat hy ggeleden heeft.

Nos quidem, non
quasi ante divinitatē,
ante imaginem Salva-
toris nostri prosterni-
mur, sed illum adora-
mus, quem per imagi-
nem aut natum, aut
passum recordamur.

Evagrius Anno 600.

Historiæ Ecclesiasticæ libro 5. Capite 18.

a Anatolius sijn toevlucht nemende/ tot een
seker beelt van de Moeder Godts Maria, het
welck in den Kercker om hooghe was ghe-
hanghen aen eene doorde/heeft gethoort dat
hy aen de H. Maghet eerbiedinghe doegh/
ende ghebeden stor ede:maer sy/den heyligh-
schender / ende Godts byant versaeckende/
heeft hem gantschelijck verstooren / en haer
afghekeert. Een groutwelijck spectakel/ende
toerdroigh gheschryben te worden tot eerwt-
ghe ghedachtenisse.

a Anatolius, ad ima-
ginem quandâ Mariæ
Deiparæ, fune in car-
cere sublimen appen-
sam accurrens, mani-
bus à tergo complica-
tis, se ei applicare, pre-
cessq; adhibere ostendit
illa autē eum velut
sacrilegum detestata,
& ut Deo invisam ar-
guens penitus à se a-
vertit, Spectaculum
plane horribile, &
sempiternæ memoriæ
prodendum.

Leon-

Leontius Neapolitanus. Anno 610.

Libro 5. contra Iudeos.

b Nos derident qui Crucem sanctam, & divinas imagines in honore, & pretio habeamus, ad veneremur, nosque simulacrorum, & ligneorum deorum cultores appellant homines impij &c. Neque enim Sanctorum imagines & signa adorantur à nobis tamquam dij, &c.

b De goddeloose Joden spotten met ons/ om dat wy het *H. Cruys* / en de goddelijcke beelden in eere ende weerde houden/ende aen die/erbftebinghe toedzaegghen/ ende daerom segghen sy/ dat wy dienacrs sijn van afgodische beelden / ende houten goeden. Doch de beelden der Heplighen en worden van ons niet aenbeden als Godeu/&c.

Joannes Moschus Anno 639.

In Prato spiritali.

Habet Joannes in speluncâ imaginem immaculatâ Dominæ nostræ Dei Genitricis, semperque Virginis Mariæ, in ulnis ferentem Jesum Christum Dominum, & Salvatorem nostrum, quoties igitur abire volebat ad locum aliquem, candelam accedebat, ut sibi consuetudo erat, atq; ad orationem stans, &c.

Joannes hadde in sijne speloncke het beelt van onse onbedleckte Drouwe / de Moeder Gods / ende altyt Maghet Maria, draghende in de ermen/de Heere/ende onsen Saligmaker Jesum Christum: soo dickwils dan als hy erghens wilde nptgaen/hy ontstact/nae sijne ghewoonte / eene kerse / ende boeghde sich tot het ghebedt/&c.

Sophronius Hierosolymitanus Anno 630.

In vitâ S. Mariæ Ægyptiacæ.

Geneas illas, etiamquæ prospexit in loco, in quo stabat, sursum imaginem Dei Genitricis stantem, & ait ad eam: Domina Virgo que Deum genuisti secundum carnem, scio quia nec condescens, nec opportunum sit, me sic horredam, adorare imaginem tuam, vel contemplari oculis, &c.

De H. Maria van Ægypten, niet kommende binnen comen in de Kercke van't *H. Cruys* te Jerusalem, heeft beghinnen te suchten/ende te kerren/en slaende hare oogen om hooge/ heeft sy gesien een staende beelt vande Moeder Gods / ende heeft tot haer gheseyt: *O Maghet onse Drouwe / die Godt ghebaert hebt na den vleesche: Ick weet wel dat het niet en betaemt/en dat ick niet weerdigh en ben*

Vande Beelden, ende Beelden-dienst. 143
ben/ ter oorzake van mijne sonden/ u beelt te
aenbidben/ sae selfs niet te aensien.

Den Eerweerdighen Beda Anno 700.

Historia Anglia Libro I. Capite 26.

Augustinus, met sijn mede-gesellen/ quamen
by den Contuck/ draghende in de plaetse van
een vendel/ een silberen kruys / en een beelt
van onsen Heere/ ende Saligmaker/ op een
tafereel geschildert: Sy songen de Litanten/
ende haeden den Heere voor hare eeuwighe
saligheyt/ ende van die/ om de welcke/ ende
tot de welcke sy waren ghekomen.

Veniebant, crucem
pro vexillo ferentes
argentea, & imaginē
Domini Salvatoris in
tabulā depictam, Li-
taniaſque canentes,
pro ſua ſimul, & eo-
rum propter quos, &
ad quos venerant, ſa-
lute aeternā Domino
ſupplicabant.

Den H. Joannes Damascenus Anno 730.

In vitā Barlaam, & Iofaphat.

Wenstot de eerweerdighe beeltenisse van
het Woort Godts/ kussende die met gheloobe/
ende denckende dat ghy den Schepper selve
siet in het beelt: want de eere van 't beeldt
wozt toeghedraghen aen 't boozbeelt. Op de
selve maniere siet ghy oock omhelsen / en
kussen de beeltenisse van sijne supbere Moeder/
ende van alle heylighen.

Venerandam Verbi
Dei effigiem adora,
cum fide exosculans,
atque ita existimans
te, ipsummet Creato-
rem in imagine con-
tueri, siquidem imagi-
nis honor ad exēplat
refertur. Eodemque
modo etiam parā ip-
sius Matris atque om-
nium Sanctorum effi-
gies complectens ex-
osculare, &c.

Germanus Constantinopolitanus Anno 720.

Epistolā ad Ioannem Episcopum Synadon.

Versekeret zijnde in het gheloobe/ drucken
wy upt in beelden/ de af-beeldinghe van het
H. Vleesch Christi, ende wy groeten die/ ende
achter-volghende die met alle eere/en dienst
ghelyck het betaemt.

In fide certi sanctae
illius carnis caracte-
rem in imaginibus
delineantes salutamus,
& cultu, & honore
omni, quo decet,
dignamur.

Adria-

Adrianus I. Anno 780.

Epistolâ ad Constantinum, & Irenem.

a Petri, & Pauli, nostra servat Ecclesia, & sanctas figuras veneratur. Unde in hunc usque diem, venerandis ipsorum imaginibus Ecclesiae nostrae ornatae, atque conspicuae sunt.

a Onse Kercke bewaert/ende eert de Heylighe beeltenisse van Petrus, en Paulus. Ende tot desen dagh toe zijn onse Kercken verciert ende aenſeulijck met hare eerweerdighe beelden.

Nicephorus Patriarcha Constant. Anno 812.

Epistolâ ad Leonem Tertium.

b Complector suscipioq; non solum venerandas Christi omnium Salvatoris nostri iconas, & venerabiles sanctissimae Dei Matris imagines, verum sacras quoque sanctorum omnium effigies, eamq; veneratione illis exhibeo, quam honor eorum merito postulat.

b Ick omhelse/ende aenbeerde niet alleenlijck de eerweerdighe beeltenissen van Christus onsen Saligmaker / ende de beelden bande *M. Moeder Gods*; maer oock de heylighe heeltenisse van alle Heylighen / ende ick bewijse haer soodanighe eerbiedinge/ als hare eerweerdigheyt met recht bereyscht.

Gregorius Cedrenus Anno 1100.

In Constantino Copronymo.

c Convenerunt Niceae 350. qui imagines cum Cruce adorandas esse statuerunt. Nihil in novum decernentes, sed sanctorum Patrum decreta immota relinqui jubentes.

c Te Niceen zijn saemen ghekomen dryhondert-vijftigh Bisschoppen/de welcke besloten hebben/datmen de beelden/ende Cruys magh aenbidden: zy en hebben hier in niet nieuws gestelt/ maer hebben belast datmen de decreten bande *M. Vaders* soude onberanderlijck houden.

HET